

Komma jvf Den Danske Ordbog

skrifttegn, bruges til i tekster at markere grænser mellem sætninger eller dele af sætninger og decimalbrøker til at markere grænser mellem heltal og decimaler (fx 9,15)

Grammatisk komma

Nyt komma

kommatæring hvor kommaet grundlæggende sættes for at adskille grammatiske sætningselementer, hvilket i hovedreglen vil sige dele der hver især indeholder subjekt og verbale

kommatæring hvor kommaet grundlæggende sættes for at afgrænse meningssammenhænge, men i modsætning til pausekommatæring ifølge helt faste (grammatiske) regler den væsentligste forskel mellem grammatisk og nyt komma er at det nye komma som hovedregel ikke sættes foran ledsætninger

Husk at vi setter komma for at det skal bli lettere å lese, ikke for at det skal bli vanskeligere å skrive.

- Komma mellom setninger som er bundet sammen med og, eller, for og men (alltid komma foran men)
- Ikke komma mellom to ledsætninger (bisetninger) dersom subjunktjonen ikke gjentas
- Komma etter ledsetning som står først i en helsetning
- Komma etter innkalt ledsetning
- Komma også foran innkalt ledsetning som ikke er nødvendig i helsetningen
- Komma foran og etter forklarende tillegg
- Komma foran og etter tilføyet, særlig og utroptegn
- Komma mellom led i oppregning dersom det ikke står noen konjunksjon
- Komma etter anførselstegn ved ordrett sitat og gjengivelse av uttaqen når yringssetningen kommer etter det sitate
- Ikke komma etter anførselstegn når sitat slutter med et spørsmålstegn eller utroptegn

Norske kommagregler

Denne og de følgende paragrafer (§ 45-51) inneholder reglene for kommatæring. Reglene er med enkelte undtagelser identiske med reglene for tradisjonelt grammatisk komma. Den følgende undtagelsen er at det som hovedregel er valgfritt om man vil sætte startkomma, dvs. komma for ledsætninger (se § 49-50).

I de tilfælde hvor det er valgfritt om man vil sætte startkomma, anbefales det at man undlader å sette dette komma. Men utsett om man velger å sette startkomma eller ej, skal man følge samme praksis innenfor samme tekst.

§ 45. Indledende bemærkninger

- (1) Generelt
 - Om komma ved sideordnede ledsætninger og ledsetninger, se § 48 og § 49.2.
 - Der sættes komma (opremsningskomma) mellem sideordnede led som ikke er forbundet med konjunksjon. I praksis vil det sige at der sættes komma hvor det kunne have stået et og, et men eller et eller.
 - Der sættes komma mellom to sideordnede adjektiver som ikke er forbundet med konjunksjon.
 - Der sættes ikke komma mellom to sideordnede adjektiver som ikke er forbundet med konjunksjon: Hvis det første adjektiv dermod er underordnet en helhet der består af det andet adjektiv og det efterfølgende substantiv, sættes der ikke komma mellom de to adjektiver: Mellom stillingsbetegnelser, stiller, akademiske grader og lign. der ikke er forbundet med og, sættes der komma.
 - Mellom stillingsbetegnelser, stiller, akademiske grader og lign. der ikke er forbundet med og, sættes der komma.
 - Der sættes ikke komma mellom ordene hr., fr., fru, og en stillingsbetegnelse og normalt heller ikke mellom et navn og en efterstående grad.
 - Der sættes normalt komma mellom de enkelte dele af adresser og lignende beskrivelser når de skrives ud i et: I løbende tekst sættes der desuden komma efter enkelte del af beskrivelsen, fx: Anvisningerne i dette punkt udsletter ikke sit man i særlige faglige sammenhænge, fx i litteraturfister, registre og lign., vælger at bruge en anden tegnsætning mellem de enkelte dele af beskrivelsen.
 - Der sættes komma foran forsterkende gentagelser som de følgende:
- (2) Sideordnede adjektiver
- (3) Stillingsbetegnelser og titler
- (4) Adresser og lign.
- (5) Forsterkende gentagelse

§ 46. Opremsningskomma

Med komma afgrænser man ord eller sætningselementer der står med en vis selvstændighed, ofte ligesom udenfor sætningen. Selvstændige sætningselementer er kendetegnet ved at de i reglen kan udelades uden at sammenhængen bliver meningsløs. Komma fungerer her som et fremhævelsesmiddel på linje med parentes og tankestreg og afgrænser hvad der i alt sneg og markeres ved hjælp af p, ym, tonegang, pauser, tempo og lignende lydige signaler:

- (1) Generelt
 - Når ord og sætningselementer som de nævnte står som almindelige, ikke-fremhævede led, sættes der dermod ikke noget komma, fx: Det er ofte en skønnessag om en sætningstil står med en sådan grad af selvstændighed at den bør afgrænses med komma. Specielt ved konstruktioner med partiticipation kan man være i tvivl. I sådanne tilfælde er der som hovedregel ikke grund til at sætte komma: Man i nogle tilfælde, specielt ved relativt lange eller tunge led, kan der dog sættes komma, fx: Der sættes komma omkring appositioner: Dermod sættes der ikke komma omkring ikkeparentetiske udtryk som de følgende:
 - Der sættes komma ved led der står udenfor sætningen (a) tilføyet, (b) udbråk, (c) spørrende tilføyelse, (d) fine prædikativer der er substitutionsle, og (e) visse andre led i ekstraposition:
 - Der sættes komma omkring forklarende og præciserende tilføyelse. Det gælder også når disse tilføyelse indeholder ledsætninger: Der sættes komma omkring selvstændige ledsætninger, herunder ledsætninger som har karakter af forklarende og præciserende tilføyelse. Det gælder dels (a) parentetiske relativsætninger, dels (b) andre selvstændige ledsætninger: Parentetiske relativsætninger kan i reglen kendes på at de ikke er nødvendige for identifikationen af det led som de henviser til, og at de derfor normalt kan udelades uden at sammenhængen bliver meningsløs. De ville derfor ofte lige så godt kunne stå i parentes eller mellem tankestreg og være formuleret som selvstændige helsetninger: Også andre ledsætninger end parentetiske relativsætninger kan stå med en sådan selvstændighed at de skal afgrænses med komma: Om komma ved ledsætninger i øvrigt, se § 49-50.
- (2) Apposition
- (3) Led udenfor sætningen
 - (a) Tilføyet
 - (b) Udbråk
 - (c) Spørrende tilføyelse
 - (d) Fine prædikativer der er substitutionsle
 - (e) Ekstraposition
- (4) Forklaringer og præciseringer
- (5) Parentetiske relativsætninger og andre selvstændige ledsætninger
- (6) Komma foran men

§ 47. Komma ved selvstændige sætningselementer

§ 45-51. Komma

§ 49-50. Ledsætninger

Med komma kan man afgrænse ledsætninger. Det sker dels ved hjælp af kommaer efter ledsætninger, de såkaldte slutkommaer, dels ved hjælp af kommaer før ledsætninger, de såkaldte startkommaer. Der skal normalt altid sættes slutkomma ved en ledsætning, hvorimod det som hovedregel er valgfritt om man vil sætte startkomma eller ej.

I de tilfælde hvor det er valgfritt om man vil sætte startkomma, anbefales det at man undlader at sætte dette komma, dvs. at man som hovedregel undlader at sætte startkomma foran sit, der, som og hv-ord (hvem, hvad, hvilken, hvornår, hvorfor osv.) samt underordningskonjunktionsord som når, da og fordi mv. Men utsett om man velger at sætte startkomma eller ej, skal man følge samme praksis indenfor samme tekst.

Her i ordbogen er der i ovennævnte sammenhæng med anbefalinger ovenfor gennemgående ikke sat startkomma ved ledsætninger. Der er dog sat startkomma i de eksempler i § 49-50 der skal vise brugen af startkomma.

- (1) Hovedregel: fast slutkomma, valgfrit startkomma
- (2) Mellem sideordnede ledsætninger

§ 49. Komma eller ikke komma

- (1) Hovedregel: fast slutkomma, valgfrit startkomma
- (2) Mellem sideordnede ledsætninger
- (3) Fast startkomma ved selvstændige ledsætninger
- (4) Ikke komma mellem konjunksjon og ledsætning
- (5) Valgfrit startkomma i sætningsknu
- (6) Valgfrit komma ved ufuldstændige ledsætninger og lign.

§ 48. Helsetninger

- (1) Mellom helsetninger der er forbundet med konjunksjon
- (2) Ved opremsning
- (3) Ved gentagelse af verbal og subjekt
- (4) Ved imperativer
- (5) Ved anførende udtryk (inkvit)
- (6) Ved ufuldstændige helsetninger

Men kan eventuelt sætte et komma hvis man derved kan tydeliggøre meningen eller undgå mulighed for misforståelse, fx

I almindelighed må der dog advares imod at man lader meningen af det skrevne være afhængig af et komma. Det skrevne er altid så opraktive sætningen så den bliver entydig:

Som det er fremgået af eksemplerne i § 49, placeres startkommaet som hovedregel umiddelbart før den ledsætning kommaet afgrænser. I nogle tilfælde hører et ord eller en ordforbindelse i den overordnede sætning dog så nøje sammen med ledsætningen at startkommaet i stedet skal eller kan placeres foran dette led og altså ikke kommer til at stå lige foran ledsætningen. Startkommaet kan således komme til at stå (1) foran en preposition, (2) foran en sammenligningskonjunktionsord som og end eller (3) foran et adverbial, herunder specielt (4) foran et tidsadverbial der efterfølges af en tidsledsætning med udeladt konjunksjon.

Bemærk at reglerne her i § 50 om kommaets placering kun er relevante hvis man har valgt generelt at sætte startkomma foran ledsætninger. Hvis man har valgt at undlade at sætte startkomma, sættes der som hovedregel slet ikke komma ved de problematiske forbindelser med prepositioner, konjunktionsord og adverbialer (jf. dog § 51 om muligheden for at sætte et komma for at tydeliggøre meningen eller undgå misforståelse)

Når en preposition eller et ord eller en ordforbindelse der bruges som preposition, hører nøje sammen med en efterfølgende ledsætning, sættes startkommaet foran prepositionen:

(1) Foran preposition

Der sættes således heller ikke startkomma mellem preposition og konjunksjon i tilfælde som de følgende, hvor ledsætningen står først i helsetningen:

Der sættes ikke komma mellem sammenligningskonjunktionsord som og end og en umiddelbart efterfølgende ledsætning, men startkommaet sættes i stedet foran sammenligningskonjunktionsorden:

(2) Foran som og end

I tilfælde hvor ledsætningen ikke følger umiddelbart efter sammenligningskonjunktionsorden, sættes startkommaet foran adverbialet:

(3) Foran adverbial

Når et adverbium eller et ord eller en ordforbindelse der bruges som adverbium, hører nøje sammen med en efterfølgende ledsætning, sættes startkommaet foran adverbialet:

Der sættes således heller ikke startkomma mellem adverbial og ledsætning i tilfælde som de følgende, hvor ledsætningen står først i helsetningen:

Ved tidsledsætninger indledt med konjunktionsord og konjunktionsord som da, når, mens, hvor sættes startkommaet umiddelbart foran ledsætningen:

Men hvis konjunktionsord eller konjunktionsordet er udeladt, kan komma valgfrit sættes enten lige før ledsætningen (dvs. der hvor de mv. kunne have stået) eller foran det fortløsende adverbial:

Der er således også valgfritt om man vil sætte startkomma lige før ledsætningen eller udelade det i tilfælde som de følgende hvor ledsætningen står først i helsetningen:

Ved stødsledsætninger indledt med hvor sættes startkommaet umiddelbart foran ledsætningen:

Bemærk at ledsætninger med et hv-ord (hvem, hvad, hvilken osv.) og et eventuelt efterfølgende der begynder med hv-ordet eller den prepositionforbindelse der rummer hv-ordet, og at startkommaet således skal stå foran hv-ledet:

(a) Ledsætninger med hv-ord

(b) Ledsætninger med som og om og fordi:

Bemærk tilførende at startkomma sættes foran og ikke efter — konjunktionsord som om og og således at:

Se også punkt 1-3 om startkommaets placering ved forbindelser som efter at, i anledning af at, end at og således at.

Der skal normalt altid sættes slutkomma efter en ledsætning (se dog punkt 2.3 og punkt 6 nedenfor), hvorimod det som hovedregel er valgfritt om man også vil sætte startkomma foran ledsætningen (se dog § 47.5 og punkt 3 nedenfor). Eksemplerne i det følgende viser kommatæringen ved ledsætninger afhængig af om man har valgt at sætte startkomma (venstre spalte), eller om man har valgt at udelade startkomma (højre spalte).

Eksemplerne er opdelt i grupper. Gruppe (a) indeholder eksempler hvor der kun er mulighed for at sætte slutkomma, og kommatæringen er derfor den samme uanset om man i øvrigt har valgt at sætte startkomma eller ej. Gruppe (b) indeholder eksempler hvor der kun er mulighed for at sætte startkomma, og kommatæringen er derfor forskellig afhængig af om man har valgt at sætte startkomma eller ej. Det samme gælder gruppe (c), der indeholder eksempler hvor der er mulighed for både at sætte slutkomma og startkomma, og gruppe (d), der indeholder eksempler med flere ledsætninger i samme helsetning.

(a) Eksempler der kun har mulighed for slutkomma:

(b) Eksempler der kun har mulighed for startkomma:

(c) Eksempler der har mulighed for både slutkomma og startkomma:

(d) Ledsætninger der er led i andre ledsætninger

Kommaet mellem sideordnede ledsætninger sættes uanset om man i øvrigt har valgt at sætte eller at udelade startkomma:

(a) Der sættes komma mellem sideordnede ledsætninger:

Kommaet mellem sideordnede ledsætninger kan dog valgfrit udelades når ledsætningerne har fælles indledningsord, dvs. når underordningskonjunktionsord er udeladt i den anden (eller en senere) ledsætning. Denne valgfrihed gælder uanset om man i øvrigt har valgt at sætte eller at udelade startkomma:

(b) Sideordnede ledsætninger med fælles indledningsord

Kommaet mellem sideordnede ledsætninger kan også udelades når indledningsordet (at eller som) mangler i både den første og den anden ledsætning:

Der sættes altid startkomma ved selvstændige helsetninger, herunder parentetiske relativsætninger, fx:

(a) Efter ufuldstændige ledsætninger og lign.

Kommaet ved selvstændige helsetninger sættes uanset om man i øvrigt har valgt at sætte eller at udelade startkomma. Se nærmere i § 47.5, der også giver flere eksempler på ledsætninger med fast startkomma:

(b) Foran ufuldstændige ledsætninger og lign.

Der sættes ikke komma mellem konjunktionsord som men, eller, for, thi, så, at og en efterfølgende ledsætning:

(a) Efter ufuldstændige ledsætninger og lign.

Kommaet mellem konjunksjon og ledsætning udelades uanset om man i øvrigt har valgt at sætte eller at udelade startkomma:

(b) Foran ufuldstændige ledsætninger og lign.

Se også § 50.2 om startkommaets placering ved forbindelser med som og end.

I en sætningsknu kan startkommaet altid udelades foran den eller de ledsætninger hvorfra et led er flyttet frem. Hvis man i øvrigt har valgt at sætte startkomma ved ledsætninger, kan man dog også valgfrit sætte startkomma i sætningskruer (se eksempler i venstre spalte). Men hvis man ellers ikke sætter startkomma ved ledsætninger, skal der heller ikke sættes startkomma ved sætningskruer (se eksempler i højre spalte).

Efter ufuldstændige ledsætninger hvor verbalet er udeladt, og efter faste udtryk der kan opfattes som ledsætninger (eller ufuldstændige ledsætninger), kan der valgfrit sættes slutkomma, fx:

Det anbefales dog at være tilbageholdende med at sætte komma i sådanne tilfælde:

(a) Efter ufuldstændige ledsætninger og lign.

Foran ufuldstændige ledsætninger og visse faste ledsætningslignende udtryk sættes der normalt ikke startkomma uanset om man i øvrigt har valgt at sætte eller at udelade startkomma ved ledsætninger:

Sådanne udtryk kan undertiden stå med en vis selvstændighed og kan af den grund afgrænses med komma uanset om man i øvrigt har valgt at sætte eller at udelade startkomma (jf. § 47).

(b) Foran ufuldstændige ledsætninger og lign.

